

James Petras

Από τον ψευδο-λαϊκισμό στον νεο-συντηρητισμό. Ώρα για την σοσιαλιστική εκλογή;

Εισαγωγή

Ο σκοπός αυτού του κειμένου είναι η συγκέντρωση της προσοχής μας στα σπουδαιότερα δομικο-ιστορικά ζητήματα που πηγάζουν από την πολιτική του ΠΑΣΟΚ, και οι μακροπρόθεσμες πολιτικές τους επιπτώσεις.

Μια σειρά συζητήσεων γίνονται στις μέρες μας σχετικά με τα μέτρα για τους μισθούς και τα εισοδήματα, την τακτική της σταθεροποίησης, τις πληρωμές των χρεών και τα σχετικά.

Αυτά τα θέματα είναι απαραίτητο να τοποθετηθούν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο για να μπορέσουμε να καταλάβουμε την θεμελιώδη σημασία τους. Ειδικότερα, αυτά τα θέματα πολιτικής τακτικής είναι αναγκαίο να γίνουν κατανοητά σε σχέση με την συγκρότηση της εξουσίας: Ποιοι είναι εκείνοι οι νέοι φορείς της εξουσίας που καθορίζουν (και συγχρόνως επωφελούνται) από την κατεύθυνση της οικονομικής πολιτικής; Ποια είδη κοινωνικών σχέσεων μεταξύ κεφαλαίου και εργατικού δυναμικού συνεχίζουν να αναπαράγονται; Ποια η σχέση μεταξύ του συστήματος (μέσα σε ευρύτερα πλαίσια: η σχέση κράτους και πολιτών) και των λαϊκών κοινωνικών κινήματων; Τέλος, ποια θα είναι η πιθανή έκβαση αυτών των κοινωνικών - οικονομικών στρατηγικών, σχετικά με τον ρόλο της Ελλάδας στον διεθνή καταμερισμό εργασίας;

Αυτές οι ερωτήσεις είναι ουσιώδεις για την κατανόηση της φύσης της πάλης των τάξεων και της πολιτικής πόλωσης στην ερχόμενη περίοδο, και είναι θεμελιώδεις στον καθορισμό μιας στρατηγικής για το εργατικό και τα άλλα λαϊκά κινήματα.

Η απλή επιμονή σε καθημερινά ζητήματα θα έχει σαν αποτέλεσμα να γίνουμε

αιχμάλωτοι της επιδειξιμανούς ρητορικής και των στρατηγικών ελιγμών του καθεστώτος, μια εμπειρία του πρόσφατου παρελθόντος, η οποία δεν χρειάζεται να επαναληφθεί. Το καθεστώς αποδείχθηκε έμπειρο στην πολιτική των άμεσων οικονομικών διευθετήσεων με σκοπό να φράξει τον δρόμο στη δυσαρέσκεια των εργαζομένων (αυξήσεις μισθών πριν τις εκλογές, παραχωρήσεις σ' ένα συνδικάτο, και όχι σε κάποιον άλλο) και αμέσως μετά στην επιστροφή (με μια τάση εκδίκησης) στην τακτική του νεο-συντηρητισμού.

Η εστίαση της προσοχής αποκλειστικά σε στενά οικονομικά ζητήματα είχε σαν αποτέλεσμα την αποτυχία δημιουργίας ενός κοινωνικού κινήματος που θα εμπνέονταν από ένα ιστορικό όραμα.

Ο καθορισμός του ΠΑΣΟΚ (μέσα από την πολιτική - οικονομική στρατηγική του) σαν κόμμα της Νέας Δεξιάς δημιουργεί -ταυτόχρονα- μια απειλή και μια ευκαιρία: Μια απειλή, γιατί λόγω της στρατηγικής του θα μειωθεί το βιοτικό επίπεδο και θα μεγαλώσει η εξάρτηση, ενώ η καταπίεση θα αυξάνεται.

Μια ευκαιρία, γιατί η μετατόπιση του ΠΑΣΟΚ έχει αφήσει ένα μεγάλο κενό ανάμεσα στο Κέντρο και την Αριστερά.

Θα ξεκινήσουμε το θέμα μας (όσον αφορά τις ουσιαστικές ερωτήσεις που θέσαμε παραπάνω) αναλύοντας την αλλαγή της τροχιάς της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, την μετάβαση από τον ψευδο-λαϊκισμό στον νεο-συντηρητισμό. Στην συνέχεια θα εξετάσουμε το αναπτυξιακό πλαίσιο της στρατηγικής του νεο-συντηρητισμού και τις δομικές επιπτώσεις του και θα τελειώσουμε με μια συνολική άποψη των πολιτικών επιπτώσεων και της σημασίας τους για την μάχη για τον σοσιαλισμό.

Η αλλαγή τροχιάς του ΠΑΣΟΚ: Από τον ψευδο-λαϊκισμό στον νεο-συντηρητισμό

Το βασικό χαρακτηριστικό της πρώτης περιόδου (από το τέλος του 1982 μέχρι και τα μέσα του 1985) ήταν η προσπάθεια της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ να κρατήσει σε υψηλά επίπεδα τις δαπάνες για να παγιώσει την νέα του εκλογική πελατεία.

Καμιά σοβαρή προσπάθεια δεν επιχειρήθηκε για μετασχηματισμό των δομών του κράτους, του συστήματος ιδιοκτησίας ή των οικονομικών θεσμών. Το εισόδημα των μισθωτών αυξήθηκε λίγο, ενώ οι ιδιωτικές επενδύσεις μειώθηκαν: δεν δημιουργήθηκαν καθόλου νέες παραγωγικές μονάδες.

Οι εισαγωγές αυξήθηκαν ραγδαία, οι εξαγωγές παρέμειναν στάσιμες, και οι άδηλοι πόροι άρχισαν να ελαττώνονται φανερά.

Η είσοδος στην ΕΟΚ οδήγησε σε μεγάλες οικονομικές μεταβιβάσεις και ιδιωτικά δάνεια, ενώ η ελληνική αγορά μέρα με την μέρα εκυριαρχείτο από βορειο-ευρωπαϊούς παραγωγούς.

Στα τέλη του 1984 ήταν φανερό ότι η τακτική της κυβέρνησης σχετικά με τις δαπάνες και την κατανάλωση συσώρευε χρέη εν μέσω μιας συνεχιζόμενης στασιμότητας: λίγο πριν τις εκλογές τον Ιούνιο του 1985 η κυβέρνηση ενεπλάκη σε μία ακόμη ακαταλόγιστη σπατάλη, κέρδισε τις εκλογές και σε λιγότερο από τέσσερις μήνες εγκαινίασε την τακτική της ελεύθερης αγοράς και της καταδίκης των απεργών.

Η αυστηρότητα της νεο-συντηρητικής πολιτικής σχεδιάστηκε έτσι ώστε να συνθλίψει το εισόδημα των μισθωτών για να πληρωθούν οι ξένες τράπεζες: την ίδια

στιγμή μια αναπτυξιακή πολιτική εκπονήθηκε πάνω στην βάση της μείωσης του κόστους εργασίας για να μπορέσουν να προαχθούν χαμηλού επιπέδου εξαγωγές και ο λεγόμενος φθηνός (μαζικός) τουρισμός.

Οι παράμετροι της νεο-συντηρητικής στρατηγικής οριοθετήθηκαν από τους ξένους τραπεζίτες και τους πολυ-εθνικούς καπιταλιστές στον ΟΟΣΑ. Οι οδηγίες τους (οι οποίες σημειωτέον ακολουθήθηκαν κατά γράμμα) περιελάμβαναν την άρση ελέγχου στα κέρδη εμβασμάτων, μείωση του κόστους εργασίας, άνοιγμα της οικονομίας στον ανταγωνισμό, περικοπή των κρατικών δαπανών για κοινωνικά προγράμματα και προαγωγή ευνοϊκών μέτρων για το ιδιωτικό κεφάλαιο. Οι αντιπρόσωποι της ανάπτυξης σε αυτό το νέο μοντέλο συσώρευσης ήταν οι πολυεθνικές στις περιοχές ταχείας ανάπτυξης και το τοπικό ιδιωτικό κεφάλαιο στην ελαφρά βιομηχανία καταναλωτικών αγαθών. Η κοινωνική πολιτική είχε σαν σαφέστατο στόχο την συγκέντρωση εισοδήματος στα χέρια των καπιταλιστών για την προώθηση επενδύσεων και ανάπτυξης. Η αναπόφευκτη και φανερή αντίφαση που αντιμετωπίζει άμεσα η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι ότι αυτές οι στρατηγικές επιφέρουν την πλήρη εγκατάλειψή του από την εκλογική του πελατεία.

Μέσα στον καπιταλιστικό ταξικό συνασπισμό, ο οποίος προσπαθεί να αντιμετωπίσει τις αυξανόμενες υποχρεώσεις έτσι ώστε να μην έρχονται σε σύγκρουση με την πληρωμή τόκων στις διεθνείς τράπεζες, και με το άνοιγμα της αγοράς στην ΕΟΚ, υπονομεύεται το τοπικό ελληνικό κεφάλαιο. Αυστηρότερες πιστώσεις και υψηλοί τόκοι είναι ασυμβίβαστα με την επενδυτική συμπεριφορά των ντόπιων βιομηχάνων, οι οποίοι δανείζονται από το κράτος για να επενδύσουν (όταν και αν επενδύσουν).

Επίσης η φιλελευθεροποίηση της οικονομίας οδήγησε σε μια μαζική εισαγωγή Ευρωπαϊκών βιομηχανοποιημένων προϊόντων, εκτοπίζοντας τους ντόπιους κατασκευαστές προς όφελος των εισαγωγέων.

Το σκίτσο του Αλιάν είναι από την «Βαβέλ».

Το αποτέλεσμα της νεο-συντηρητικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ αποξενώνει την εκλογική του πελατεία χωρίς να παγώνει ένα νέο εθνικό βιομηχανικό συνασπισμό. Αντίθετα, αυτό που αναδύεται είναι ένας άμορφος «συνασπισμός εξουσίας» που απολείται από βιομηχάνους (που χαίρουν κρατικής εύνοιας), μεγαλοεπιχειρηματίες, προαγωγούς τουρισμού, κρατικούς διευθυντές (π.χ. τραπεζών, δημοσίων επιχειρήσεων), οι οποίοι βρίσκονται σε πλήρη αρμονία με το ξένο κεφάλαιο και τις πολυεθνικές.

Αυτός είναι ένας «συνασπισμός εξουσίας» του οποίου η διακυβέρνηση και η πολιτική έχουν μειωμένη ικανότητα να ηγηθούν της κοινωνίας και να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους μέσω της λαϊκής συναίνεσης. Η σύνθεσή του θυμίζει εκείνη της ελληνικής δεξιάς της δεκαετίας του '50, και είναι πιθανό ότι θα συνεχίσει να διατηρεί το μοντέλο της συσσώρευσης μέσω της αυξανόμενης περιθωριοποίησης και καταπίεσης του εργατικού δυναμικού.

Το πλαίσιο του νεο-συντηρητισμού. Στα ίχνη της δεξιάς

Στην έρευνά μας για την μετατόπιση του ΠΑΣΟΚ στα δεξιά, ξεχώρισαν αρκετοί παράγοντες: 1) η φοβερή ανεπάρκεια των οικονομικών πόρων λόγω επιδίωξης βραχυπρόθεσμων κομματικών εκλογικών στόχων, 2) η συνεχιζόμενη στασιμότητα της οικονομίας, 3) η μη ανταπόκριση του εθνικού ιδιωτικού τομέα στην όποια αναπτυξιακή προσπάθεια της κυβέρνησης.

Η θέση και η πολιτική του ΠΑΣΟΚ –η απροθυμία του να αντιμετωπίσει τις ορδές των καπιταλιστών φοροφυγάδων (βιομήχανοι πληρώνουν σε φόρους –κατά μέσο όρο– λιγότερα από κάποιον μισθωτό), το οδήγησε στο να χρηματοδοτήσει την πολιτική δαπανών με τον εξωτερικό δανεισμό. Ο δανεισμός από τον δημόσιο τομέα αυξήθηκε από 12,5% του ΑΕΠ το 1983 σε 17,5% το 1985.

Εν τούτοις αυτή η οικονομική δραστηριότητα δεν δημιούργησε καμιά πίεση στην ντόπια παραγωγή.

Η πολιτική δαπανών του ΠΑΣΟΚ εξειράπη προς την κατεύθυνση της εγγραφής των ψηφοφόρων του στις κρατικές μισθολογικές καταστάσεις, και όχι προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων. Όπως υπογραμμίζει μία μελέτη: «Η κατηγορία που αυξήθηκε με την μεγαλύτερη ταχύτητα ήταν η απασχολούμενη στις υπηρεσίες, ακολουθούμενη από τις συνεχώς αυξανόμενες (γύρω στο 3% ετησίως) της απασχόλησης στον δημόσιο τομέα και στις τράπεζες... Μέσα σε 3 χρόνια (μέχρι και το 1985) η απασχόληση στις βιομηχανίες ελαττώθηκε κατά 2,5% (ΟΟΣΑ, σελ. 11).

Ο δανεισμός από τον δημόσιο τομέα χρησιμοποιόταν όλο και περισσότερο για να χρηματοδοτήσει τρέχουσες δαπάνες, και ειδικότερα την περίοδο λίγο πριν τις εκλογές του '85. Οι τρέχουσες δαπάνες σαν ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν από 39% το 1984 σε 41% το 1985. Ενώ οι δαπάνες της κυβέρνησης είχαν σαν στόχο εκλογικές επιδιώξεις, και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις τοποθετούσαν κεφάλαια σε ξένους λογαριασμούς ή σε μη-βιομηχανικές δραστηριότητες, και οι δύο «απέτυχαν να προετοιμάσουν το έδαφος για τον οξύτατο ανταγωνισμό που ακολούθησε την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ» (ο.π. σελ. 39). Η κυριαρχία του ψευδο-λαϊκισμού σε βάρος της εφαρμογής μιας σοσιαλιστικής αλλαγής για την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων ενέτεινε την στασιμότητα, ενώ διατήρησε άθικτο τον υπανάπτυκτο - οπισθοδρομικό βιομηχανοεμπορικό συνασπισμό εξουσίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, 1981-1984

	1981	1982	1983	1984
Καταναλωτικά αγαθά	195	191	188	192
Κεφαλαιουχικά αγαθά	180	163	167	172

1970=100. Έκθεση ΟΟΣΑ για την Ελλάδα, 1985/86.

Ο δεύτερος παράγοντας που καθόρισε την στροφή του ΠΑΣΟΚ από τον ψευδο-λαϊκισμό προς τον νεο-συντηρητισμό ήταν η έλλειψη ιδιωτικών επενδύσεων πάνω στην εκτεταμένη κρατική στρατηγική δαπανών. Το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,4% από το 1979 μέχρι το 1984, ενώ η βιομηχανική ανάπτυξη κατά την ίδια περίοδο ήταν αρνητική (-1%). Οι ιδιωτικές επενδύσεις παρουσίασαν πτώση το 1984, και το 1985 ελαττώθηκαν ακόμα περισσότερο (κατά 2%). Η βιομηχανική παραγωγή κατά το 1985 συνέχιζε να βρίσκεται σε κατώτερο επίπεδο από αυτό του 1980 (κατά 4%) (ΟΟΣΑ, σελ. 10).

Η χορήγηση από το ΠΑΣΟΚ αγροτικών δανείων δεν συνέβαλε στην αύξηση των παραγωγικών μονάδων, ούτε στην γεωργική ανάπτυξη.

	1981	1982	1983	1984
Γεωργία	-1,6	2,4	-6,8	6,4

Ο λόγος για το χάσμα που δημιουργήθηκε μεταξύ των κρατικών πιστωτικών επιχορηγήσεων και των πενιχρών αποτελεσμάτων τους είναι ότι μόνο ένα μικρό μέρος από τα κεφάλαια διατέθηκε για την γεωργία. Όπως διαβάζουμε σε μια μελέτη, τα υπόλοιπα αυτών των κεφαλαίων χρησιμοποιήθηκαν «στο να χρηματοδοτήσουν την κατανάλωση, στο να κατατεθούν εκ νέου στις τράπεζες με πολύ ψηλότερο τόκο και στο να χρησιμοποιηθούν για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας σε αστικές περιοχές» (ΟΟΣΑ, σελ. 64). Η απουσία ενός σοσιαλιστικού προτύπου και η διαιώνιση των ήδη υπαρχόντων χαρακτηριστικών της εισοδηματικής οικονομίας, προκαθόρισαν το αποτέλεσμα της πιστωτικής πολιτικής της κυβέρνησης: προώθηση της κερδοσκοπίας και μη παραγωγική ανάπτυξη.

Παρ' όλη την επεκτατική νομισματική πολιτική και τα ιδιαίτερα αρνητικά επιτόκια, οι ιδιωτικές επενδύσεις μειώθηκαν.

Αντιμέτωπο με αυτή την «αποστροφή από μέρους των επιχειρηματιών να επενδύσουν» το ΠΑΣΟΚ κάλλιστα θα μπορούσε να έχει καταλήξει ότι νέες οικονομικές ενέργειες –προσχεδιασμένες σοσιαλιστικές δημόσιες επιχειρήσεις– ήταν πλέον ιστορικά απαραίτητες. Αντιμέτωπο με αυτή την μη ανταπόκριση των επιχειρηματιών για επενδύσεις, το ΠΑΣΟΚ διάλεξε να εντείνει την δέσμευσή του στις επιχειρήσεις –διάλεξε να μειώσει το κόστος εργασίας και να στραφεί (με αυξανόμενο ρυθμό) στο ξένο κεφάλαιο και στο μη-βιομηχανικό κεφάλαιο για να προαγάγει την ανάπτυξη.

Η εναλλακτική λύση του ΠΑΣΟΚ. Ακόμα μεγαλύτερη εξάρτηση

Το ΠΑΣΟΚ ενεπλάκη σε μια τεράστια προπαγανδιστική εκστρατεία για να προωθήσει το δόγμα του «εθνικού σοσιαλισμού». Ο αρχηγός του υπήρξε ένας από τους κορυφαίους επικριτές της οικονομικής εξάρτησης και ένας υποστηρικτής της μη-ευθυγράμμισης. Τώρα είναι πολύ καλά γνωστό ότι τίποτε από αυτά δεν έγινε. Η Ελλάδα είναι –ακόμα– στο ΝΑΤΟ και στην ΕΟΚ, και βρίσκεται –ακόμα– κάτω από την κατοχή των αμερικάνικων βάσεων... Από αυτή την άποψη οι επισκέψεις του Παπανδρέου στις χώρες του Τρίτου Κόσμου και της Ανατολικής Ευρώπης είναι ιδιαίτερα απατηλές. Στην πραγματικότητα η Ελλάδα δεν έχει καθορίσει μια νέα πορεία διαφορετική από εκείνη των δεξιών προκατόχων της. Η Ελλάδα ψήφισε κατά του να επιβληθούν κυρώσεις από την ΕΟΚ στην Νότια Αφρική, δεν διατηρεί πρεσβευτή στην Κούβα, επεδίωξε μια προσέγγιση με την Ουάσιγκτον βασισμένη πάνω σε μια παράταση της συμφωνίας των βάσεων.

Ακόμα ειδικότερα (και με όρους οικονομικών - δομικών σχέσεων) το ΠΑΣΟΚ όχι μόνο διαιωνίζει αλλά και χειροτερεύει την εξάρτηση της Ελλάδας από τις χώρες του ΟΟΣΑ.

Το 1980, 68% των ελληνικών εισαγωγών προέρχονταν από τον ΟΟΣΑ και την Βόρεια Αμερική, το 1984 το ποσοστό ανέβηκε στο 73%. Όσον αφορά τις εξαγωγές, οι αριθμοί είναι 64% και 80% αντίστοιχα. Αντίθετα, οι εξαγωγές προς τις κατευθυνόμενες οικονομίες μειώθηκαν από 10% το 1980 σε 5% το 1984.

Υπήρχε μεγαλύτερη εμπορική ποικιλία την εποχή της παλιάς δεξιάς του Καραμανλή παρ' ότι σήμερα κάτω από το νεο-συντηρητικό καθεστώς του ΠΑΣΟΚ.

Σχετικά με την οικονομική εξάρτηση, το ΠΑΣΟΚ χειροτέρεψε την θέση της Ελλάδας, σαν δεύτερης κατηγορίας κράτος-οφειλέτη, σε τέτοιο βαθμό, που ούτε και η παλιά δεξιά δεν το είχε καταφέρει. Υπέταξε έτσι την ελληνική οικονομική πολιτική σε τέτοιου μεγέθους εξωτερικές πιέσεις που άθελά μας κάνουμε σύγκριση με τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '50.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Ολικό εξωτερικό χρέος (σε δισ.)	7,9	9,5	10,6	12,3	14,8	17

Το ξένο χρέος ανέρχεται στο 45% του ΑΕΠ και το ισοζύγιο πληρωμών φθάνει σχεδόν στο ένα τέταρτο της αξίας των εξαγωγών. Επειδή η βοήθεια για την κάλυψη του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών από την ΕΟΚ θα λάβει τέλος σύντομα, συνεπάγεται ότι ο εμπορικός δανεισμός θα πρέπει να υπερδιπλασιαστεί. Οι πολιτικές επιπτώσεις του αυξανόμενου χρέους είναι ότι οι Τράπεζες επέβαλαν την ελληνική αναπτυξιακή ατζέντα σαν όρο για μελλοντικό δανεισμό, δηλαδή: κλείσιμο των μη επικερδών δημοσίων επιχειρήσεων, μεγαλύτερη άνεση στους εργοδότες να προσλαμβάνουν και να απολύουν εργάτες («ευκαμψία του εργατικού δυναμικού»), σκληρά νομοθετικά μέτρα κατά της απεργίας, χαλάρωμα στον έλεγχο των τιμών και φυσικά μια ολάνοιχτη πόρτα στις ξένες επενδύσεις.

Η πίεση για εξώφληση του χρέους σημαίνει απορρόφηση των εγχωρίων πόρων για

να πληρωθούν οι Τράπεζες, πολλαπλασιασμένες ανάγκες για νέα δάνεια (ακόμα μεγαλύτερη εξάρτηση), και αύξηση των εξαγωγών βασισμένων σε φθηνό εργατικό δυναμικό.

Η ψευδο-λαϊκίστικη πολιτική δαπανών οδήγησε κατ' ευθείαν σε χειρότερο βαθμό εξάρτησης, την οποία οι παραγωγικές δυνάμεις δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν.

Η τρίτη διάσταση της εξάρτησης, βασίζεται στο γεγονός της αυξανόμενης κυριαρχίας της ΕΟΚ στην ελληνική οικονομία.

Η ΕΟΚ αύξησε την παροχή δανείων και δωρεών προς την Ελλάδα, αλλά παρ' όλα αυτά η αύξηση αυτή έχει περισσότερο την μορφή αποζημίωσης για την κατάληψη της ελληνικής αγοράς και τον εκτοπισμό των ελλήνων βιοτεχνών και αγροτών. Διαβάζουμε: «Η αύξηση των εισαγωγών (από την ΕΟΚ) για μερικές κατηγορίες είναι ακόμα πιο μεγάλης σημασίας... ενώ η ελληνική βιομηχανική παραγωγή παρέμεινε στάσιμη τα 3 χρόνια μέχρι και το 1985, η εισαγωγή βιομηχανικών προϊόντων αυξήθηκε (χονδρικά) κατά το 1/4 την ίδια περίοδο» (ΟΟΣΑ, σελ. 8).

Το πρόβλημα του ισοζυγίου πληρωμών οξύνθηκε περισσότερο από το γεγονός ότι οι περισσότεροι αστοί καταναλωτές – που όπως φαίνεται δεν έχουν χάσει καθόλου την καταναλωτική μανία, ούτε και κάτω από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ – συγκέντρωσαν την προσοχή τους σε εισαγόμενα αγαθά (διαρκούς χρήσης) και αυτοκίνητα.

Η συνένωση των χαρακτηριστικών της νέας εξάρτησης-αύξηση των εξόδων, αύξηση του ξένου ανταγωνισμού, υποτίμηση της δραχμής (αύξηση του κόστους των εισαγόμενων βιομηχανικών προϊόντων), οδήγησε σε μία σημαντική ελάττωση του κέρδους.

Οι πιέσεις της κρατικής πολιτικής και της εξάρτησης είναι αυτές που αδυνάτισαν την συσσώρευση του τοπικού κεφαλαίου, και όχι η πενιχρή αύξηση των μισθών.

Η απόπειρα του ΠΑΣΟΚ να σφυρηλατήσει ένα νέο συνασπισμό εξουσίας από το τοπικό και ξένο κεφάλαιο βασίζεται πάνω στην προσπάθεια του να ρίξει το υψηλό τίμημα της εξάρτησης στις πλάτες του ελληνικού εργατικού δυναμικού.

Ειδικότερα: τα μειονεκτήματα του τοπικού κεφαλαίου σε σχέση με τις ξένες τράπεζες και τον ανταγωνισμό της ΕΟΚ, θα αντισταθμισθούν με την αύξηση του ρυθμού εκμετάλλευσης του τοπικού εργατικού δυναμικού με συνέπεια την αύξηση του κέρδους.

Για να μπορέσουν να μεγιστοποιήσουν την εργατική εκμετάλλευση, οι νεο-συντηρητικοί του ΠΑΣΟΚ χρειάζονται να: 1) αυξήσουν την στρατιά των ανέργων, οι οποίοι με την σειρά τους θα ασκήσουν πίεση για την μείωση των μισθών, 2) να αυξήσουν την δύναμη του τοπικού κεφαλαίου στο θέμα της πρόσληψης και απόλυσης των εργατών, 3) να αυξήσουν την δύναμη του κράτους για την καταστολή του εργατικού δυναμικού και 4) να αυξήσουν την δύναμη των κρατικών διευθυντών στις δημόσιες επιχειρήσεις.

Από το 1984 η ανεργία αυξήθηκε περίπου 50% (από 6% σε 10% το 1986). Η στεγανοποίηση της αγοράς εργασίας έχει επηρεάσει ειδικότερα τους νέους εργάτες (το 60% των ανέργων το αποτελούν νέοι κάτω των 24 χρόνων).

Το κράτος και οι εργοδότες ελπίζουν ότι η ανασφάλεια της δουλειάς και το υψηλό ποσοστό ανεργίας θα αναγκάσουν το εργατικό δυναμικό να δεχθεί λιγότερα και να δουλεύει περισσότερο, η βασική αξίωση του νέου μοντέλου ανάπτυξης.

Σχετικά προς το εργατικό δυναμικό, το κεφάλαιο και τις κρατικές σχέσεις, το ΠΑΣΟΚ έχει αυξήσει την δύναμη των εργοδοτών στο θέμα της πρόσληψης και από-

λυσης των εργατών, χωρίς να πληρώνει αποζημιώσεις, χρησιμοποιεί αντεργατική νομοθεσία για να διασπάσει τις απεργίες και προτείνει νέα αντεργατικά μέτρα για να κηρύξει τις απεργίες παράνομες, επειδή κάνουν κατάχρηση των «εργατικών προνομίων».

Στον Economist διαβάζουμε ότι κάθε απεργία που βασική απαίτηση θα έχει την αύξηση μισθών πέραν του επιτρεπομένου (από την κυβέρνηση) ορίου θα μπορεί κάλλιστα να κηρυχθεί παράνομη (Economist, σελ. 10).

Ο οπισθοδρομικός χαρακτήρας του ελληνικού κεφαλαίου απαιτούσε ανέκαθεν απολυταρχικούς κρατικούς λειτουργούς, οι οποίοι θα μπορούσαν να αναχαιτίσουν την λαϊκή αγανάκτηση για την υπέρμετρη εκμετάλλευση που επιβάλλουν οι εντατικοί ρυθμοί ανάπτυξης. Το νέο-συντηρητικό καθεστώς του ΠΑΣΟΚ ταιριάζει ακριβώς σε αυτήν την αναπαραγωγή των οικονομικών και κοινωνικών στρατηγικών της παραδοσιακής δεξιάς.

Το ΠΑΣΟΚ και το φαινόμενο του Λάζαρου ή αν είναι δυνατόν, νεκρά ιστορικά μοντέλα συσσώρευσης, να αναστηθούν

Η προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ να αναστήσει το παραδοσιακό αναπτυξιακό μοντέλο εξάρτησης της δεκαετίας του '50 βασίζεται πάνω σε απατηλές υποθέσεις. Οι παγκόσμιες οικονομικές συνθήκες που διευκόλυναν την απολυταρχική εξαρτώμενη ανάπτυξη εκείνης της περιόδου δεν υφίστανται πλέον.

Πρώτα απ' όλα, το μοντέλο βασιζόταν στο σκεπτικό της χρηματοδότησης των αυξανόμενων εισαγωγών με την αύξηση των άδηλων πόρων (τουρισμός, μεταναστευτικά εμβάσματα, ναυτιλία). Όλα αυτά μειώθηκαν στην δεκαετία του '80. Τα καθαρά κέρδη από τις παραπάνω κατηγορίες έφθαναν τα 4,6 δισ. δολ. το 1980, αλλά κατέβηκαν στα 3,2 δισ. δολ. το 1984. Δεύτερον, οι πληρωμές χρεών αυξάνουν με γεωμετρική πρόοδο, ενώ τα κέρδη από τις εξαγωγές παραμένουν στάσιμα.

Οι πληρωμές τόκων αυξήθηκαν από 466 εκατ. δολ. το 1980 σε 1,1 δισ. δολ. το 1984, ενώ οι εξαγωγές μειώθηκαν από 4,7 δισ. δολ. το 1981 σε 4,4 δισ. δολ. το 1984.

Τρίτο, η διαφυγή κεφαλαίου αυξήθηκε σημαντικά στην δεκαετία του '80 (όπως συνέβη και σε άλλες χρεωμένες χώρες). Το ισοζύγιο πληρωμών από +15 εκ. δολ. έφθασε το 1984 σε -312 εκ. δολ.

Τέταρτο, το ιδιωτικό κεφάλαιο μακροπρόθεσμων επενδύσεων δεν προσανατολίζεται προς την κατεύθυνση επένδυσης σε αναπτυσσόμενες δημιουργικές μονάδες, αλλά σε κερδοσκοπικές δραστηριότητες.

Αν κάποιος συγκρίνει τα επενδυσιακά πρότυπα του 1980 και 1984 θα διαπιστώσει ότι έχει να κάνει με μια εισοδηματική και όχι με μια καπιταλιστική τάξη.

	1980	1981	1982	1983	1984
<i>Επενδύσεις ιδιωτικού κεφαλαίου</i>					
<i>μακροπρόθεσμων επενδύσεων</i>					
<i>Επιχειρήσεις</i>	444	317	208	180	146
<i>Ακίνητη περιουσία</i>	599	488	399	423	474

Είναι φανερό ότι οι όροι που υποβάσταζαν την αναπτυξιακή στρατηγική της δεξιάς δεν βρίσκονται πλέον σε λειτουργία. Η συνεχής μείωση των άδηλων πόρων, η επικράτηση του κερδοσκοπικού κεφαλαίου, η διαφυγή κεφαλαίου και τα χρέη αποκλείουν την χρηματοδότηση οποιασδήποτε ανάπτυξης.

Με δεδομένες τις παρούσες συνθήκες, ούτε το «ελληνικό άνοιγμα προς τα έξω», ούτε η «φιλελευθεροποίηση της οικονομίας» θα επιφέρουν εισροή νέων πόρων για περαιτέρω ανάπτυξη, αλλά θα διευκολύνουν την εκροή των πόρων, χειροτερεύοντας την κατάσταση της υπο-ανάπτυξης.

Το να κτίσεις μια στρατηγική στην βάση ενός ήδη εξαντλημένου οικονομικού μοντέλου, είναι μια συνταγή για σίγουρη καταστροφή. Οδηγεί στην όλο και αυξανόμενη εξάρτηση και σε όλο και μεγαλύτερες ελλείψεις, διαρκή λιτότητα και υποβάθμιση του επιπέδου ζωής, πολιτική πώλωση και αύξηση της κρατικής επιβολής. Οι πληρωμές τόκων αυξήθηκαν κατά 45% το 1985, ερμηνεύοντας την απότομη αύξηση στις κυβερνητικές δαπάνες.

Το πρόγραμμα σταθεροποίησης θα περικόψει όλες τις εγχώριες δαπάνες λόγω της αύξησης των πληρωμών χρεών.

Η μείωση των δαπανών των κρατικών επενδύσεων και μισθών θα αποτελέσουν αρνητικούς παράγοντες για την εγχώρια αγορά.

Ας ξαναγυρίσουμε στην ερώτηση που είχαμε θέσει νωρίτερα: Ποιες κοινωνικές τάξεις και οικονομικοί παράγοντες αποτελούν τον άξονα της μακροπρόθεσμης οικονομικής στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ;

Από την παραπάνω ανάλυση μπορούμε να καταλήξουμε ότι η ουσιαστική εισοδη-

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΜΑΣ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΝΕΩ-
ΘΕΙ! ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ
ΚΑΙ ΝΟΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑ-
ΤΑ
ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ,
ΝΑ ΜΕ ΦΟΝΑΖΕΙΣ
ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟ!

ματική πολιτική και οι μεταβιβάσεις (σε μεγάλη κλίμακα) πόρων στον εξωτερικό τομέα, καταδεικνύουν ότι οι ξένοι τραπεζίτες και εξαγωγείς κεφαλαίου και οι ντόπιες εμπορικές τάξεις (εισαγωγείς) αποτελούν τα κλειδιά της νέας στρατηγικής του καθεστώτος.

Η στρατηγική της μείωσης των μισθών δεν θα κάνει το ελληνικό κεφάλαιο συναγωνίσιμο. Εφ' όσον το βιομηχανικό κεφάλαιο θα ενεργεί σαν οικονομικός μεσολαβητής, θα αποτυγχάνει στην εξεύρεση νέων λύσεων, θα έχει να αντιμετωπίσει σκληρούς ανταγωνιστές, και θα αναζητά μη βιομηχανικές πηγές επένδυσης. Με δυο λόγια δεν θα υπάρξει εκσυγχρονισμός.

Η αποδέσμευση των τραπεζών από τον κρατικό έλεγχο δεν αποτελεί εγγύηση ότι αυτές θα αναπτύξουν μια λογική οικονομική πολιτική. Όσο θα διατηρούν τους κοινωνικούς δεσμούς τους με το κερδοσκοπικό κεφάλαιο, ή θα προσανατολίζουν τα δάνειά τους σε ασφαλείς πολυ-εθνικούς δανειστές, τόσο δεν θα υπάρξει εκσυγχρονισμός της εθνικής βιομηχανίας.

Η Ελλάδα κατευθύνεται προς μία περίοδο, κατά την οποία, τα δύο παραδοσιακά κόμματα, ΠΑΣΟΚ και Νέα Δημοκρατία, έχουν μετακινηθεί προς τα δεξιά, και η εργατική δύναμη προς τα αριστερά, σαν ελάχιστο δείγμα εναντίωσης στην απολυταρχική πολιτική και τα περιοριστικά οικονομικά μέτρα.

Υπάρχει ένα αυξανόμενο πολιτικό κενό στον χώρο της Αριστεράς: η πολιτική πώλωση και η κοινωνική επιστράτευση είναι το φυσικό επακόλουθο της νεο-συντηρητικής πολιτικής του καθεστώτος. Η οικονομική εξάρτηση και τα στάσιμα οικονομικά αποτελέσματα θα δημιουργήσουν την βάση για μια συγχώνευση των εθνικίστικων συμφερόντων των τοπικών παραγωγών με τα κοινωνικά συμφέροντα των εργατικών συνδικάτων.

Ο θάνατος του ψευδο-λαϊκισμού και η μη λειτουργικότητα του μοντέλου συσσώρευσης του νεο-συντηρητισμού, θέτουν το ζήτημα του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού σε άμεση σχέση με την Ελληνική Αριστερά.

Ο Λάζαρος δεν μπορεί να αναστηθεί.

Μπορεί ο Ελληνικός Σοσιαλισμός να αναγεννηθεί;

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

Έκθεση ΟΟΣΑ: Ελλάδα, Ιανουάριος 1986.

Economist Intelligence Unit: Ελλάδα, αρ. 4, 1986.

Μετάφραση: Σίσσυ Σιαφάκα